ISSN 2181-3187

O'QUVCHILAR FAOL KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA KREATIV YONDASHUV MEXANIZMINING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI VA IMKONIYATLARI

Buvorayeva Gulruh Shoikrom qizi

ChDPU jismoniy madaniyat fakulteti o`qituvchisi

Annotatsiya.

Ushbu maqolada o'quvchilarda faol kompetensiyasini rivojlantirishda kreativ yondashuv mexanizmining pedagogik shart- sharoitlari va imkoniyatlari masalalari bayon etilgan.

Аннотация

В данной статье рассмотрены вопросы педагогических условий и возможностей механизма креативного подхода в развитии активной компетентности учащихся.

Annotation

This article describes the issues of pedagogical conditions and possibilities of the mechanism of the creative approach in the development of active competence in students.

Kalit so`zlar kreativ, urf-odat, meros, chidamlilik, yutuq, kompitensiya, mexanizm, natija, sifat, pedagog.

Ключевые слова: креатив, традиция, наследие, устойчивость, достижение, композиция, механизм, результат, качество, педагог.

Keywords: creative, tradition, heritage, resilience, achievement, competence, mechanism, outcome, quality, educator.

ISSN 2181-3187

Ta’lim jarayonida tarbiyachining kasbiy ko‘nikmasi, kasbiy layoqati, axloqiy va ruhiy darajasiga ko‘ra bir-biridan farqlanuvchi sub’ektlardan iborat bo‘ladi. Ta’lim-faoliyatini to‘g‘ri tashkillashtirish, talabchanlik bilan bo‘ysundirish me’yorlarini topa bilish va unga amal qilish, shu bilan bir qatorda har bir shaxsning erkinligi, tashabbuskorligi, ijodkorligini qo‘llab-quvvatlash o‘ziga xos ahamiyatga ega bo‘lishi xususiyatidan, ya’ni yoshlar va pedagog-tarbiyachilarni yagona bir jamoa bo‘lib muomala madaniyatiga qo‘yiladigan talablarning ko‘lamini kengaytiradi.

O‘quvchi-yoshlarga ta’lim-tarbiya berishda eng avvalo ularni ijtimoiy hayotga, atrofdagilar bilan ishchan munosabatga tayyorlash muhim ahamiyatga ega. Shuning uchun ham o‘qituvchi-tarbiyachilarga qo‘yiladigan eng muhim talablardan biri, ularda tashkilotchilik ko‘nikma va malakalarining mavjud bo‘lishidir. Bunday ko‘nikmalar o‘qituvchi-tarbiyachilarda oliy o‘quv yurtlarida tarkib toptiriladi. Bu o‘quv jarayonini tashkil etish, o‘quvchi-yoshlar jamoasini jipslashtirishni osonlashtiradi. Tashkilotchilik ko‘nikmasini egallagan tarbiyachilar odatda, hamma ishga o‘zi yuguravermaydi. U imkoniga qarab mohirlik bilan guruh faoli hamda barcha bolalarni joylarga taqsimlash mahoratiga ega bo‘ladi. U ota-onalardan yordamchilar jalb etadi. Natijada uning

T

a
d
tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash o‘qituvchi va o`quvchilarning o‘z faoliyatlarini
q
i
-pedagogik tafakkur va ongning o‘sishiga ta’sir ko‘rsatuvchi muhim omillarni
q
o
t

j
a
r

ISSN 2181-3187

faoliyatdagi jonbozligi, pedagogik mehnatning ijobiy mayllari, mavjud tajribalarni ijodiy o‘zlashtirishi;

i

takomillashtirishning ijtimoiy zarurat ekanligi;

-kasbiy kompetentlikni boyituvchi bilim, ko‘nikma, malaka va kompetensiyalar jamiyat taraqqiyoti bilan integratsiyalashuvi;

- o`quvchilarning kasbiy kompetentligini kreativ takomillashtirishda tarbiyaviy-kasbiy faollik, layoqatlilik, bag‘rikenglik, tashabbuskorlik, ijtimoiy yondashuv, krieativlik, ijodkorlik, kommunikativlik, kognitivlik kabi prinsiplarga asoslanishning afzalligi;

- mashg‘ulotlar jarayonida o‘quvchi-yoshlarda qo‘shimcha mashg‘ulot va to‘garaklar vositasida ularning faolligini oshirish, kreativ qobiliyatini shakllantirish, innovatsion fikrlashga o‘rgatish, o‘z-o‘zini nazorat qilishga, o‘z ustida mustaqil ishlash ko‘nikmalarini shakllantirish kabi talablar kiradi.

faoliyatda sifat va samaradorlikni ta’minlash muhim ahamiyatga ega. O`quvchilar mehnatiga faqat uning o‘z faoliyatiga qanchalik darajada ijodiy munosabatda bo‘layotganligini aniqlash orqaligina xolis baho berish mumkin.

1-jadval

Tarbiyaviy faoliyatga qiziqishi va uni o‘zlashtirishga oid mavzulari

№	Nazorat topshiriqlari	O‘zlashtirish darajasi (Kα)	
		Tajribadan avval	Tajribadan keyin

1	“Tarbiyaviy faoliyat” tushunchasining mohiyati.	0,52	0,86
2	O‘quv predmetini o‘qitishda Siz tomondan amalga oshiriladigan yangiliklar mazmuni va xarakteri.	0,4	0,75
3.	Pedagogik innovatsiyaga munosabatingiz.	0,67	0,82
4.	Yangiliklarni o‘quv jarayonida qo‘llash malakangizni baholang.	0,2	0,76
5.	Texnologiyalarni loyihalashtira olish malakangizga baho bering (maqsadlarni belgilash va metodlar, vositalarni tanlash, o‘qitish jarayoni modelini ishlab chiqish malakasi).	0,42	0,78
		0,58	0,8
	Axborot texnologiyasining mohiyatini ochib bering.		
6.	Masofaviy o‘qitishning mohiyatini ochib bering.	0,6	0,8
7.		0,66	0,91
8.		0,38	0,78
9.			
		0,44	0,85
10		055	078
O‘rtacha ko‘rsatkichlar		0,49	0,81

1-jadval. O`quvchilarni tarbiyaviy faoliyatga qiziqishi va uni o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari

ISSN 2181-3187

Oliy pedagogik ta'lim muassasalari o`quvchilarini tarbiyaviy faoliyati mohiyati to'g'risidagi tasavvurini ijobiy baholash mumkin, lekin bu tushunchani tushuntirishga integrativ yondashuvlar turli - tuman bo'lib chiqdi: "Tarbiyaviy faoliyat – bu bo'lajak o'qituvchining ma'naviyati, tarbiyavviy jarayonlarni samarali tashkil etishi", "tarbiyaviy faoliyat – bu o`quvchining ta'limiy-tarbiyaviy faoliyati", "Tarbiyaviy faoliyat – bu bo'lajak o'qituvchining xulq atvori, tarbiyalanganlik darajasi, ijodkorligi va ijtimoiy faolligi" va hokazolar. Kuzatishlar natijasida guruhda o'zlashtirishning umumiy darajasi talab qilingandan pastroq bo'ldi: $K\alpha$ = 0,49.

Kreativ yondashuv asosida o`quvchilarni tarbiyaviy faoliyatga bo'lgan qiziqishi va o'zlashtirish darajasining dastlabki ko'rsatkichlari

1-rasm

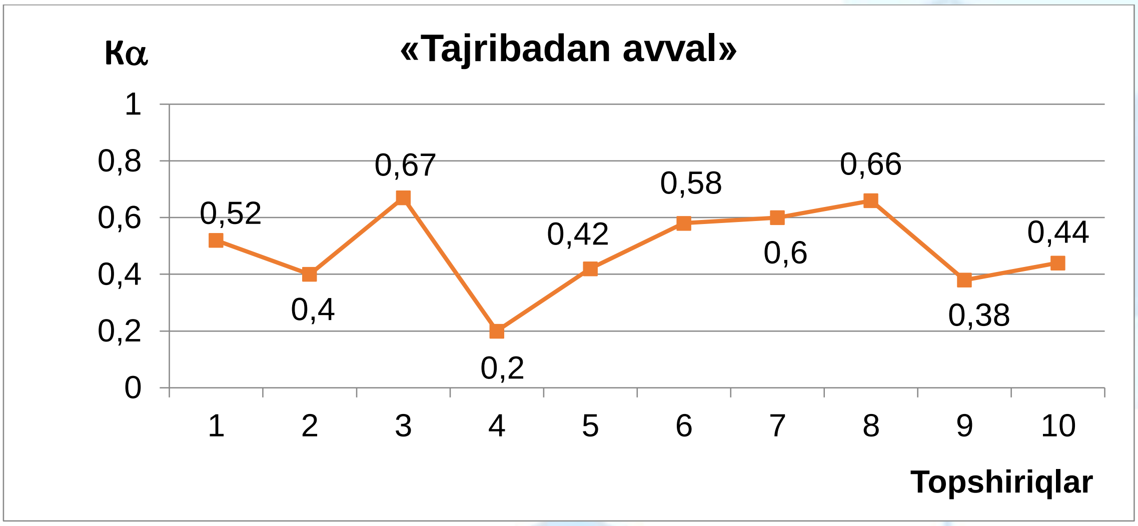

1-rasm. Kreativ yondashuv asosida tarbiyaviy faoliyatga bo'lgan qiziqishi va o'zlashtirish darajasining dastlabki ko'rsatkichlari

2-rasm

O`quvchilarning tarbiyaviy faoliyatga qiziqishi va o'zlashtirishning tajribadan keyingi ko'rsatkichlari

ISSN 2181-3187

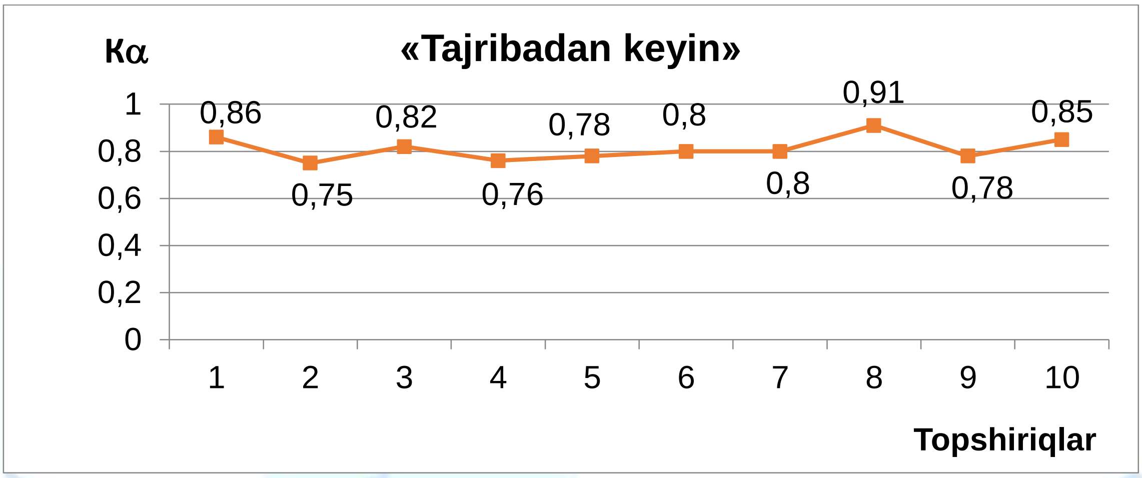

2-rasm. O`quvchilarning tarbiyaviy faoliyatga qiziqishi - va o'zlashtirish darajasining tajribadan keyingi ko'rsatkichlari

2-jadval

O`quvchilar tomonidan turli pedagogik texnologiyalar turlari va g'oyalaridan foydalanilishi (%hisobida)

№ t/r	Foydalaniladigan texnologiyalar	Foydalanish darajasi (%)
1.	An'anaviy o'qitish	92
2.	Kasbiy yo'naltirilgan texnologiyalar	29,5
3.	Axborot texnologiyalari	44,6
4.	Modulli o'qitish	52,9
5.	Muammoli o'qitish texnologiyasi	36
6.	O'yin texnologiyalari	23,6
7.	Tayanch konspekt (V.F. Shatalov)	41,5
8.	Algoritmlashtirilgan o'qitish	27
9.	O'qitishni individuallashtirish texnologiyasi	17,4
10	Differensatsiyalashgan o'qitish	43,9

ISSN 2181-3187

11	Kichik guruh	21,6
12	Binarli o‘qitish	45,7
13.	Ta’limning texnik vositalari yordamida o‘qitish	46.1
14	Event texnologiyasi,	34,8
15	SMART texnologiyasi	36,4.
16.	Integrativ ta’lim texnologiyasi	40.2.
17	Kredit texnologiyasi	24,3
18	Art texnologiyasi	34,9

Tajriba - sinov oldida turgan maqsadlarning biri o`quvchilar uchun turli mavzularda seminar treninglar, davra suhbatlari, mahorat maktablparini tashkil qilinishi kutilgan natijani berdi.

O`quvchilarning tarbifviy faoliyatga tayyorgarligini baholash mezonlari

3-jadval

Tayyorlik darajasi	**O`quvchilarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorgarlik ko‘rsatkichlari**		
	Umumiy eruditsiya (nazariy tayyorgarlik)	**Pedagogik malaka (amaliy tayyorgarlik)**	**Pedagogik innovatsiyaga munosabat**
Yuqori (ijodiy faoliyat – Kα ≥ 0,85)	Dastur bo‘yicha bilimlar tizimini to‘liq o‘zlashtirish: keng innovatsion dunyoqarash, pedagogik innovatika nazariya va amaliyotini bilish	Ijodiy-izlanish tizimi ko‘nikmasining mavjudligi: haqiqatda amalda bo‘lgan innovatsion ob’ektlarda ishlash, pedagogik yangiliklarni ishlab chiqish va qo‘llash	Ijodiy, barqaror kasbiy niyatlarni yuzaga chiqaradi; dastur talablari chegarasidan chetga chiquvchi qiziqishlar mavjud; innovatsion faoliyatni amalga

ISSN 2181-3187

		metodikasini egallash, innovatsion tajaribalarni ko‘chirish.	oshirishda ilk ijodiyotning rivojlanishi.
O‘rta (evristik faoliyat – Kα ≥ 0,7)	Keng innovatsion dunyoqarashning yo‘qligi sharoitida innovatsion faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun yetarli bilimlarni egallash.	Innovatsion ko‘nikmaning mavjudligi, «innovatsion oila» (pedagogik jamoa) ishining samaradaorligi.	Faol-ijobiy, oldingi darajaga xos bo‘lgan ijodkorlik va qiziquvchanlik unsurlarining mavjud emasligi bilan birga kuzatiladi.
Quyi (algoritmik faoliyat – Kα ≤ 0,7)	Dasturiy materialni o‘zlashtirmaslik bilan bog‘liq bilimlar tizimining mavjud emasligi yoki chegaralangan idrokning mavjudligi	Innovatsion faoliyatni amalga oshirish bo‘yicha faqat ayrim malakalarni mavjudligi, uni ishlab chiqishga va qo‘llashga o‘z hamkasabalarini jalb qilish namunasining yo‘qligi	Ijobiy-passiv, innovatsion faoliyatni amalga oshirishga yuzaki munosabat; fragmentar qiziqish

O`quvchilarning tarbiyaviy faoliyatga amaliy tayyorgarligini baholash mezonlari

Mazkur darajalarni aniqlashtirish pedogogika oliy ta’lim muassasalari o`quvchilarni tavsiflash, shuningdek, ularni umumiy o‘rta ta’lim maktab innovasion pedagogik faoliyatiga jalb qilishning real imkoniyatlarini aniqlash uchun zarur.

3-rasm

O`quvchilarning tarbiyaviy faoliyatga tayyorgarlik darajasi dinamikasi.

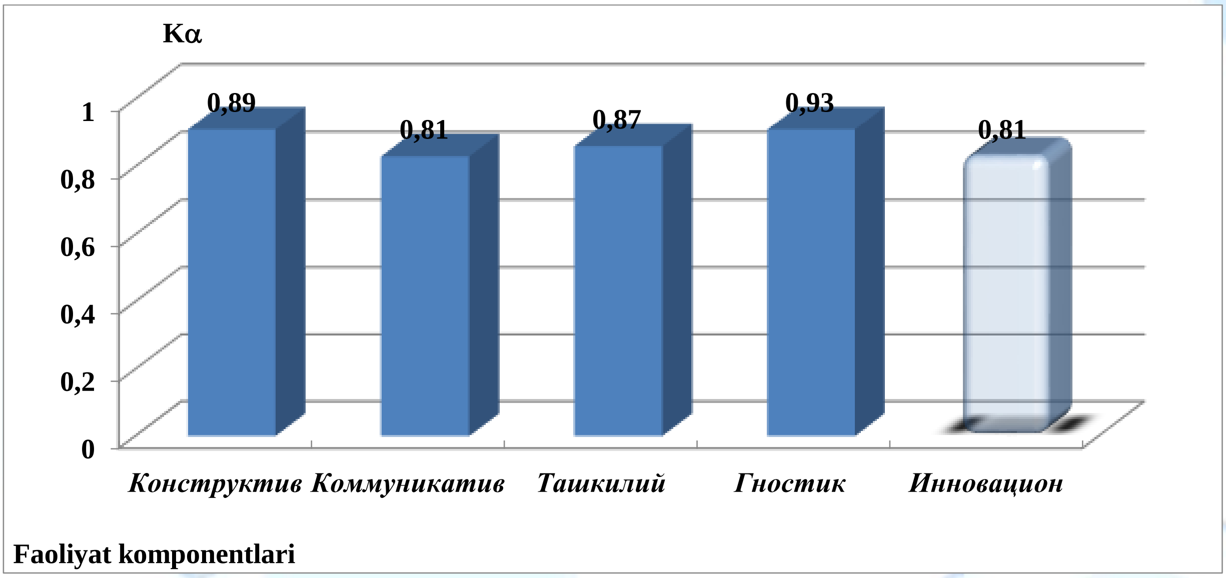

O`quvchilarning tarbiyaviy faoliyatga tayyorgarlik darajasining o'sish dinamikasi

Xulosa qilib aytganda, pedagogik texnologiya asosida loyihalashtirilgan dars modellari bir necha yillar davomida umumta`lim maktabi o`quvchilari uchun olib borildi.

Yuqorida keltirilgan jadvaldagi har ikki guruh uchun mavzular bo'yicha tajriba-sinov ishlari yakunlari, biz foydalangan o'qitish texnologiyasining samaradorligini ko'rsatib turibdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Абиджанова С.Д. Соотношение образных и речевых средст в развитии пространственных представлений дошколников. Автореферат. –М: 1990г., 16 с.
2. Шукруллаев Журабек Максадбаевич. Волейбол спорт тури воситасида мактаб ўқувчиларида жисмоний сифатларни ривожлантиришда акмеологик ёндашувнинг дидактик имкониятлари. Халқ таълими. № 5 2021 йил 28-30-бет.
3. Шукурллаев Журабек Максадбаевич. Кластер ёндашув асосида волейболчиларнинг жисмоний кўрсаткичларини ривожлантириш. Халқ таълими. № 5 2021 йил 57-59-бет.

ISSN 2181-3187

2. Василева Н.А. Проблема развития социалной жизни ребенка в истории зарубежной дошколной психологии // Управление ДОУ. – Москва, 2010. №2, с.102.

3. Венгер А.Л., Сукерман Г.А. Психологическое обследование младших школников. –М,: Изд-во "Владос-пресс", 2003. – 160 с.

4. Волобуева Л.М. Домашние децкие сады начала XX в // Управление ДОУ. – Москва, 2008. № 3, с. 102.

5. Волобуева Л.М. Организация подготовки детей к началу школного обучения: история и современност // Управление ДОУ. – Москва, 2008. № 1, с. 98.

6. Волобуева Л.М. Старший воспитател: история и современност // Управление ДОУ. – Москва, 2008. №5, с.108.

7. Волобуева Л.М., Калабухова Н.А. Дошколники в системе дополнителного образования // Управление ДОУ. – Москва, 2006. №5, с.102.

8. Гиппенрейтер Ю.В. Общаця с ребенком. Как? – М.: Масс Медиа. 1995. – 240 с.